

การออกแบบตัวละครในภาพยนตร์ เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 ภายใต้แนวคิดนพลักษณ์

The Design of Characters in the *Mekhong Full Moon Party* Movie Based on the Enneagram Concept

ประภาส นวลเนตร (Prapas Nualnetr)¹

Received: November 9, 2021

Revised: November 17, 2021

Accepted: December 20, 2021

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์การออกแบบตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทยเรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 ด้วยแนวคิดนพลักษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เนื้อหาตัวละครหลักจากภาพยนตร์ดังกล่าว จำนวน 12 คน ผ่านการตีความบุคลิกภาพ บทสนทนา และการแสดงออกของตัวละครจากการชมภาพยนตร์ด้วยตนเองของนักวิจัย การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และบทวิจารณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เขียนบทและผู้กำกับภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบตัวละครในภาพยนตร์ดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดนพลักษณ์ ตัวละครที่มีลักษณะคงเดิม มีจำนวน 7 คน ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะตามสถานการณ์มีจำนวน 5 คน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปตามธรรมชาติของนพลักษณ์ ดังนั้น การนำแนวคิดนพลักษณ์นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบตัวละครในภาพยนตร์นั้นเพื่อเป็นการพัฒนางานภาพยนตร์ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: นพลักษณ์, การออกแบบตัวละคร, ภาพยนตร์ไทย, 15 ค่ำ เดือน 11, วันออกพรรษา

¹ สาขาภาพยนตร์ดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Abstract

The objective of this research is to analyze the design of the main characters in the film *Mekhong Full Moon Party* based on the Enneagram concept. This qualitative research involves an analysis of the twelve main characters by interpreting their personalities, conversations, and actions. The data were drawn from the author's responses to the film, film-related documents and reviews, as well as in-depth interviews with the screenwriter and film director. The results showed that the design of characters in *Mekhong Full Moon Party* is congruent with the Enneagram theory. Seven characters have permanent personality types, while five others change their personality types over different situations. Such changes reflect the nature of Enneagram of Personality. Therefore, the adoption of the Enneagram concept in designing characters can help improve the quality of filmmaking.

Keywords: Enneagram, Character Design, Thai Film, Mekhong Full Moon Party, End of Buddhist Lent Day

บทนำ

สื่อภาพยนตร์เป็นสื่อที่ใช้การเล่าเรื่องด้วยภาพเป็นหลัก การสื่อความหมายที่ดูเป็นธรรมชาติสมจริง สร้างความรู้สึกให้ผู้มีส่วนร่วมกับเรื่องราวที่น่าเสนอ ทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนเข้าไปอยู่ของภาพยนตร์เรื่องนั้น กว่าที่กระบวนการผลิตของภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะสำเร็จลุล่วงออกมาสู่สายตาผู้ชมได้นั้น ทุกขั้นตอนต้องผ่านกลั่นกรองมาแล้วอย่างพิถีพิถันเพื่อให้ได้เรื่องราวทั้งภาพและเสียงที่ดีที่สุด สิ่งที่ยากและใช้เวลาในการผลิตภาพยนตร์ คือ กระบวนการคิดในช่วงเริ่มต้น ตั้งแต่การเริ่มต้นความคิด การหามุมมองในการนำเสนอเรื่องราว การค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อเนื้อหาในภาพยนตร์มีความถูกต้องสมจริง การวางพล็อตเรื่อง และการสร้างตัวละครที่จะดำเนินเรื่องราวนั้น ๆ ทำให้ผู้เขียนบทจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องของคนเพื่อออกแบบตัวละครได้สอดคล้องและสมจริงกับเรื่องราวในภาพยนตร์อย่างลงตัวมากที่สุด

ภาพยนตร์ที่เน้นเรื่องราวความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมนั้น จะมีการออกแบบลักษณะของตัวละครในเรื่องแต่ละคนโดยเฉพาะตัวเอกที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมรับรู้และรู้สึกถึงความจริงของการมีตัวตนของตัวละครและการเกิดขึ้นของสถานการณ์ต่าง ๆ ในภาพยนตร์ ดังนั้นงานด้านการออกแบบตัวละคร (character design) จึงเป็นงานที่ต้องใช้เวลามาก เพราะผู้เขียนบทต้องศึกษารายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ และ/หรือการเข้าไปอยู่กับบุคคลในเหตุการณ์หรือสถานการณ์จริงเพื่อเรียนรู้และนำมาถ่ายทอดในบทภาพยนตร์ต่อไป เช่น การเข้าไปสังเกตการณ์การใช้ชีวิตของนักโทษในคุก คนเลี้ยงช้าง ชาวประมง แม่ค้า คนขับรถแท็กซี่ คนทำงานในบ่อนการพนัน หรือโสเภณี เป็นต้น ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเหล่านั้นได้ ผู้เขียนบทก็ต้องหาข้อมูลของคน ๆ นั้นในชีวิตจริงมาช่วยในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์แทน สำหรับการออกแบบตัวละครในภาพยนตร์แนวจินตนาการ (fantasy) หรือเกินจริง ผู้เขียนบทสามารถจินตนาการได้ตามคำบอกเล่าของเจ้าของเรื่องหรือบทประพันธ์ หรือสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้เพราะคุณสมบัติและลักษณะของตัวละครได้มีการกำหนดไว้แล้ว

หลังจากที่ผู้เขียนบทภาพยนตร์ค้นคว้าหาข้อมูลแล้วก็จะออกแบบตัวละครในภาพยนตร์ ผู้เขียนบทจะสร้างตัวตนของตัวละครนั้น ๆ ที่จะปรากฏทางภาพและเสียงในภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ๆ การแสดงออกทางวัจนภาษาจะเกี่ยวกับภาษาที่พูดและน้ำเสียงของตัวละคร เช่น การพูดจาไพเราะ การพูดเสียงดัง หรือการใช้คำพูดที่หยาบคาย ฯลฯ และการแสดงออกทางอวัจนภาษาจะเกี่ยวกับภาษากาย ท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายในส่วนต่าง ๆ และการแสดงออกเชิงพฤติกรรม เช่น ท่าทางการยืน การนั่งไขว่ห้าง การชอบขมวดคิ้ว หรือการชอบต่อยติ เป็นต้น แนวทางในการออกแบบตัวละครนั้นมีหลากหลายวิธีการตั้งแต่การออกแบบตัวละครจากจินตนาการของผู้ประพันธ์หรือผู้เขียนบทเอง การออกแบบตัวละครจากคำบอกเล่าของตัวจริง หรือมีประสบการณ์ร่วม หรือการออกแบบตัวละครจากการเข้าไปศึกษาในสถานที่หรือสถานการณ์จริง เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างตัวละครในภาพยนตร์ไทย พบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นดังกล่าวจำนวนหนึ่ง เช่น งานของปรวัน แพทยานนท์, พกฤดี ศุภเศรษฐศิริ, สุรพล วิรุฬห์รักษ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2556) ที่ศึกษาตัวละครและสไตล์การแสดงในบริบทและวัฒนธรรมไทย: กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลแห่งชาติสุพรรณหงส์ งานดังกล่าวใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวละครจากลักษณะทางกายภาพ

(appearance) ภูมิหลัง/สภาพแวดล้อม (background) และมุมมองทัศนคติของตัวละคร (point of view) งานของภทริยา วิริยะศิริวัฒน์ (2558) ที่วิเคราะห์การเล่าเรื่องในภาพยนตร์เรื่อง *Les Misérables* จากรูปแบบการเล่าเรื่อง (โครงเรื่อง แก่นความคิด และตัวละคร) และสัมพันธ์ภาพระหว่างบริบททางสังคมกับการสร้างตัวละคร งานของ สิตมณี เจียรบุตร, สิริกานต์ จุฑบาล, อาทิตยา หมาดหลี และจอมขวัญ สุทธินนท์ (2561) ที่วิเคราะห์การสร้างตัวละคร ตัวเอกที่มีพฤติกรรมแบบชายรักชายในภาพยนตร์เรื่อง *Moonlight* โดยใช้แนวคิดการสร้างตัวละครชีวิตเบื้องต้น (ความต้องการและการกระทำ) และชีวิตเบื้องหลัง (ประวัติส่วนตัว) หรืองานของโชติอนันท์ ฉลองรัฐ (2562) ที่ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมิติความเป็นจริงกับความฝันในภาพยนตร์แฟนตาซี โดยวิเคราะห์จากตัวบท และใช้การวิเคราะห์ตัวละครสามมิติ พัฒนาการของตัวละคร และทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ โดยสรุปจะเห็นได้ว่างานต่าง ๆ ยังไม่ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนมาใช้ในการวิเคราะห์หรืองานออกแบบตัวละครมากนัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น การออกแบบตัวละครนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างดี จึงจะทำให้ภาพยนตร์ดังกล่าวมีความลุ่มลึกและสมจริง ดังนั้น การที่จะประเมินการสร้างตัวละครนั้นเหมาะสมหรือไม่ วิธีการหนึ่งอาจต้องนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนจริง ๆ และแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ได้รับความนิยมไปศึกษาในบริบทต่าง ๆ คือ แนวคิดนพลักษณ์ (Enneagram) (Webb, 2012; Palmer, 2005) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ที่แสดงออกมาในสังคม พัฒนามาจากแนวคิดของศาสนาต่าง ๆ จนสามารถสรุปออกมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล 9 ลักษณะ (หรือเรียกว่า ลักษณะ) ประกอบด้วย ลักษณะ 1 คนสมบูรณ์แบบ (the perfectionist) ลักษณะ 2 ผู้ให้ (the giver) ลักษณะ 3 นักแสดง (the performer) ลักษณะ 4 คนโศกซึ้ง (the tragic romantic) ลักษณะ 5 ผู้สังเกตการณ์ (the observer) ลักษณะ 6 นักปฏิจา (the questioner) ลักษณะ 7 ผู้แสวงสุข (the epicure) ลักษณะ 8 ผู้ปกป้อง (the protector) และลักษณะ 9 ผู้ประสานไมตรี (the peacemaker) การเข้าใจลักษณะของบุคคลนั้นจะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองและความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์มากขึ้น จนนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีงาม

ปัจจุบัน แนวคิดนพลักษณ์มักใช้ในแวดวงจิตวิทยาและเป็น soft skill ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อกำหนดและเพิ่มจุดแข็งความเป็นผู้นำให้บุคคลไปสู่เป้าหมายและบรรลุความสำเร็จสูงสุด หรือในงานวิจัยของสนธิ สัตโยภาส (2561) ที่ศึกษาการใช้ทฤษฎีศาสตร์แห่งนพลักษณ์ศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน: กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะแตกต่างกันไปถึง 9 แบบ ส่วนใหญ่มาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ ครู-อาจารย์เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นสภาพแวดล้อม บริบททางสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น และประสบการณ์ในสมัยเด็ก หรือวัยรุ่นล้วนสร้างความประทับใจจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย

ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการออกแบบตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทยโดยมุ่งเน้นวิเคราะห์จากบุคลิกภาพ บทสนทนา และการแสดงออกของตัวละครภายใต้กรอบแนวคิดนพลักษณ์ ผู้วิจัยได้เลือกภาพยนตร์ไทยเรื่อง 15 คำ เดือน 11 มาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์เพราะมีความเหมาะสมและมีความน่าสนใจ เพราะมีการวางโครงสร้างของเรื่องที่ผูกโยงเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา ความเป็นวิทยาศาสตร์ สมัยใหม่เข้ามาไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน มีการสอดแทรกภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านผ่านตัวละครในสถานการณ์ต่าง ๆ และมีวลีที่ว่า *เชื่อในสิ่งที่เฮ็ด...เฮ็ดในสิ่งที่เชื่อ* เป็นแก่นเรื่องในการสร้างภาพยนตร์ จนทำให้ภาพยนตร์ดังกล่าวยังได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมจำนวน 2 รางวัล จากงานประกวดระดับประเทศ (งานประกวดภาพยนตร์แห่งชาติสุพรรณหงส์ ครั้งที่ 12 และงานประกวดภาพยนตร์ไทย ชมรมวิจารณ์บันเทิง ครั้งที่ 11) ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการภาพยนตร์ที่นำแนวคิดเกี่ยวกับนพลักษณ์ไปใช้ในการพัฒนาบทภาพยนตร์และการสร้างตัวละครเพื่อให้บทภาพยนตร์สามารถสะท้อนสภาพสังคมได้อย่างลึกซึ้งและมีตัวละครที่มีความสมจริงมากที่สุด

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ความเป็นมาและเนื้อเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่อง 15 คำ เดือน 11

ภาพยนตร์เรื่อง 15 คำ เดือน 11 มีความยาว 1.59 ชม. หรือ 119 นาที เป็นผลงานการเขียนบทและกำกับเรื่องแรกของจิระ มะลิกุล ภาพยนตร์เรื่องนี้ประสบความสำเร็จ

โดยสามารถทำรายได้สูงถึง 55 ล้านบาท และได้รับรางวัลต่าง ๆ จาก 4 สถาบัน ในปี พ.ศ. 2546 ได้แก่ รางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ครั้งที่ 12 จัดโดยสมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ (สสภช) จำนวน 9 รางวัล รางวัลภาพยนตร์ไทย ครั้งที่ 11 จัดโดยชมรมวิจารณ์บันเทิง จำนวน 8 รางวัล รางวัลพระราชทานพระสุรัสวดี ครั้งที่ 26 ประจำปี พ.ศ. 2545 จัดโดยสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย จำนวน 2 รางวัล และรางวัลแฮมเบอร์เกอร์อวอร์ดส์ ครั้งที่ 1 จัดโดยนิตยสารแฮมเบอร์เกอร์ ในเครือบริษัทเคย์อาฟเตอร์เคย์ จำกัด จำนวน 2 รางวัล และภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำเดือน 11 ได้รับรางวัลบทภาพยนตร์ยอดเยี่ยมจาก 2 งาน (รางวัลภาพยนตร์แห่งชาติสุพรรณหงส์ ครั้งที่ 12 และรางวัลภาพยนตร์ไทย ชมรมวิจารณ์บันเทิง ครั้งที่ 11)

ภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นเรื่องราวความเชื่อของชาวอีสานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของบั้งไฟพญานาคที่มีลักษณะเป็นลูกไฟสีชมพูพวยพุ่งขึ้นจากแม่น้ำโขงในคำคืนของวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี โดยลูกไฟดังกล่าวนั้นไม่มีกลิ่น ไม่มีเสียง และพุ่งขึ้นสูงประมาณ 20-30 เมตร ก่อนจะหายไปบนท้องฟ้า ไม่มีการไคว่ตกลงมาเหมือนกับไฟที่เกิดจากพลุหรือบั้งไฟของชาวอีสานในแต่ละปี การเกิดขึ้นของลูกไฟสีชมพูนี้มีจำนวนไม่แน่นอน และเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคได้เป็นเรื่องที่โด่งดังไปทั่วโลกและยังไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่า บั้งไฟพญานาคเกิดขึ้นจากฝีมือของมนุษย์หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นพุทธรูปของพญานาคจริงตามความเชื่อและศรัทธาของชาวอีสาน

ภาพยนตร์นำเสนอเหตุการณ์ที่นักวิจัยหลายคนจากหลายสถานที่เดินทางมาค้นหาสาเหตุการเกิดของบั้งไฟพญานาคหรือลูกไฟสีชมพูนี้ แต่ละคนต่างได้พบเงื่อนงำมากมาย เช่น จากหลักฐานและปากคำของพยานที่เคยพบร่องรอยการเลื้อยของพญานาค แต่ในที่สุดก็ระบุเพียงว่า เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากธรรมชาติ ในภาพยนตร์ได้เล่าเรื่องของบั้งไฟพญานาคว่า เกิดจากฝีมือพระภิกษุกลุ่มหนึ่งซึ่งจำวัดอยู่ในวัดในฝั่งประเทศลาว โดยมีตัวละคร “หลวงพ่อโล่” เป็นคนที่มอบหมายให้คนไปดำน้ำลงไปจุดพลุ ทำไปเพื่อสืบทอดความเชื่อแต่โบราณและเพื่อให้คนยังคงศรัทธาในพระพุทธรูป และตัวละครชื่อ “คาน” ซึ่งเป็นเด็กกำพร้าที่หลวงพ่อโล่นำมาเลี้ยงดูในวัดตั้งแต่เด็ก “คาน” เป็นคนที่ช่วยสืบสานภารกิจการดำน้ำลงไปจุดพลุของหลวงพ่อทุกปีหลังจากที่เด็กวัดคนเดิม

เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ เมื่อ “คาน” ได้ไปเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ทางการกีฬาที่มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ทำให้เขามีความคิดก้าวหน้ามากขึ้น ในที่สุดท้ายของการเรียนมหาวิทยาลัย “คาน” ได้กลับบ้านที่หมู่บ้านในช่วงเทศกาลออกพรรษาและปฏิเสธที่จะไปดำน้ำลงไปจุดพลุให้หลวงพ่อเหมือนเคยเพราะคิดว่า วิวัฒนาการของโลกนั้นก้าวหน้าไกลเกินกว่าที่จะหลอกลวงประชาชนแบบนี้ แต่ว่าโลกใบที่ “คาน” บอกนั้นแตกต่างจากโลกของ “หลวงพ่อโล่” ที่ยังคงมีความศรัทธาเป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงให้ทุกชีวิตดำเนินต่อไป ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง “คาน” และ “หลวงพ่อโล่” ไม่ได้หยุดแค่ความคิดต่าง แต่ยังลามไปถึงความขัดแย้งระหว่างการกระทำที่เชื่อว่าเป็นการทำความดีและการหลอกลวง ในช่วงสุดท้ายของภาพยนตร์ ด้วยความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาของ “หลวงพ่อโล่” จึงทำให้ท่านตัดสินใจดำน้ำลงไปจุดพลุด้วยตนเอง แต่ด้วยความซบเซาจึงทำให้ท่านถึงแก่กรรมภาพในเวลาต่อมาในตอนจบของภาพยนตร์ได้นำเสนอเรื่องราวคืนวันออกพรรษาที่ประชาชนรอคอยชมปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค และปรากฏการณ์ดังกล่าวก็เกิดขึ้นอีกครั้ง ภาพยนตร์จบลงด้วยการปล่อยให้ผู้ชมตัดสินใจด้วยตนเองว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยฝีมือของมนุษย์อย่าง “หลวงพ่อโล่” หรือโดยพญานาคในแม่น้ำโขงตามความเชื่อดั้งเดิม (หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), 2564)

ภาพ 1

โปสเตอร์จากภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11

หมายเหตุ. จาก สื่อภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 โดย จีทีเอช, 2545 (<https://pantip.com/topic/39031584>)

แนวคิดเกี่ยวกับนพลักษณ์ (Enneagram Concept)

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับนพลักษณ์จากนักวิชาการหลายท่านและสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (Lapid-Bogda, 2007; บัญญัติ บุญญา, 2558; พาล์มเมอร์, 2548; เวบบ์, 2562; เวเวก, 2560; สมาคมนนพลักษณ์ไทย, 2556; สันติกโรภิกขุ, 2545; สุภัค วงศ์ดี, 2559)

นพลักษณ์ (Enneagram) มีรากศัพท์มาจากคำภาษากรีกที่ว่า ennea แปลว่า 9 และคำ gram ที่แปลว่า จุด ดังนั้น Enneagram จึงแปลว่า 9 จุด หมายถึง นพลักษณ์ หรือ บุคลิกภาพ/ลักษณะบุคคล 9 แบบ นพลักษณ์เป็นศาสตร์โบราณอายุกว่า 2000 ปี เกิดขึ้นในแถบเอเชียกลางในกลุ่มนักบวช ผู้ปฏิบัติธรรมที่เรียก “ซุฟี” สอนลูกศิษย์เพื่อการหลุดพ้น ต่อมาแนวคิดได้ถูกเผยแพร่ในทวีปยุโรปโดย G.I. Gurdjieff ก่อนจะเข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้มีการเขียนตำราและหนังสือที่ใช้ในวงการจิตวิทยา การให้คำปรึกษาทางการศึกษาและธุรกิจมากมาย ความเข้าใจด้านนพลักษณ์ร่วมสมัย จากคำสอนของ Oscar Ichazo และ Claudio Naranjo ซึ่งทฤษฎีของ Naranjo นั้นก็ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนบางส่วนก่อนหน้านี้ของ G. I. Gurdjieff นั่นเอง แนวคิดนพลักษณ์ได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยสันติกโรภิกขุ (ชาวอเมริกัน) เพื่อใช้ในการสร้างการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ และได้มีการนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนางองค์กร (อภิษฎา รัชมี, 2560)

แนวคิดนพลักษณ์ หรือบุคลิกภาพ/ลักษณะบุคคล 9 แบบนั้นแสดงให้เห็นว่า บุคคลทุกคนมีความพิเศษเฉพาะตัวในการตอบสนองต่อโลกภายนอก บุคลิกภาพของบุคคลประกอบด้วยประสบการณ์ ความทรงจำ ความใฝ่ฝัน แรงบันดาลใจ และพฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม บุคลิกเฉพาะตัวของบุคคลนั้นก็ยังมีสังเคราะห์ลงในลักษณะหนึ่งลักษณะใดในผังมนุษย์ 9 บุคลิก โดยแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ตามศูนย์สำคัญ ๆ จากพลังการคิดและความรู้สึก ประกอบด้วย ศูนย์แรก “ท้อง” ใช้สัญชาตญาณเป็นหลักในการตัดสินใจ จึงค่อนข้างตอบสนองต่อสิ่งรอบข้างได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ ลักษณะ 8 ลักษณะ 9 และ ลักษณะ 1 ศูนย์ที่ 2 “ใจ” จะใช้อารมณ์เป็นหลักในการตัดสินใจ ได้แก่ ลักษณะ 2 ลักษณะ 3 และ ลักษณะ 4 และศูนย์ที่ 3 “หัว” จะใช้ความคิดเป็นหลักแต่จะยึดอารมณ์ ความกลัวค่อนข้างตอบสนองต่อสิ่งรอบตัวได้ช้า (เนื่องจากใช้ความคิดอยู่) ได้แก่ ลักษณะ 5 ลักษณะ 6 และลักษณะ 7

สัญลักษณ์ของนพลักษณ์ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพจุด 9 จุด บนเส้นรอบวงกลม แสดงถึงลักษณะ 9 ลักษณะที่อยู่ด้านข้างของลักษณะหลักมี “ปีก” อยู่สองข้าง (ลักษณะรอง) แต่ละจุดในวงกลมเชื่อมโยงกับจุดอื่นอีก 2 จุด หรือ 2 ลักษณะ เรียกว่า “ลูกศร” ลักษณะเชื่อมโยงในทางตรงข้าม (ลูกศรย้อนศรกลับ) แสดงถึงลักษณะ “ด้านบวก” เมื่อบุคคลเกิดภาวะผ่อนคลาย ส่วนลักษณะเชื่อมโยงในทางตรงข้าม (ลูกศรชี้ไป) จะแสดงลักษณะ “ด้านลบ” เมื่อบุคคลเกิดภาวะเครียด

ภาพ 2

บุคลิกภาพของคน 9 บุคลิกหรือ 9 ลักษณะ ตามทฤษฎีเอนเนียแกรม

หมายเหตุ. จาก นพลักษณ์ (Enneagram) โดย อภิษฐา รัตมี, 2560 (<http://person.ddc.moph.go.th/hrd/images/DATA/3.enneagram.pdf>)

การแยกลักษณะนั้นไม่เพียงจะพิจารณาแค่พฤติกรรมภายนอกเท่านั้น แต่ยังหมายถึง แก่นข้างในที่จะขับเคลื่อนออกมาเป็นพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ บุคคล 1 คน จะมีลักษณะหลัก 1 ลักษณะ (บุคลิก) ลักษณะของนพลักษณ์แบ่งออกเป็น 9 ประเภท (ดังตาราง 1)

ตาราง 1

ประเภทของลักษณะ ความหมาย บุคลิก ข้อดี ข้อเสีย บทบาทที่แสดงออกทางสังคมของ
ลักษณะแต่ละประเภทในพหุบุคลิก

ประเภท ของลักษณะ	บุคลิก	ข้อดี	ข้อเสีย	บทบาทที่แสดงออก ทางสังคม
ลักษณะ 1 The Perfectionist (คนสมบูรณ์แบบ)	- เป็นนักสมบูรณ์แบบนิยมเกี่ยวข้อง กับ “มาตรฐาน” “หลักการ” “คุณภาพสูงสุด” “วิธีการที่ ถูกต้อง” “ความสมบูรณ์แบบ” “ความถูกต้องเกินร้อย เปอร์เซ็นต์” - การแสดงออก: ต้องมีการ ดำเนินชีวิตในแบบที่ถูกต้อง/ ฉันต้องการปรับปรุงตนเองและ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว/ ฉันชอบให้ ทุกอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ/ ฉันมีอุดมคติที่จะทำให้โลกนี้ ดีขึ้น/ ฉันเป็นคนตรงต่อเวลา เสมอ/ ฉันมักกังวลอยู่เสมอ	มีจริยธรรม มีอุดมคติ ใฝ่ใจได้ มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีวินัย ในตนเอง มีมโนธรรม ชอบช่วยเหลือ คนอื่น มีความ เป็นปณิธาน ไม่ใช้ ความรู้สึก	ชอบตัดสินคนอื่น ไม่ยืดหยุ่น ชอบควบคุม คนอื่น ชี้กวด ชอบโต้เถียง มักเหน็บแนม ไม่ประนีประนอม ดื้อ เอาจริงเอาจัง เกินไป ชอบ วิพากษ์วิจารณ์ มีความหงุดหงิด เคร่งเครียด ไม่ยืดหยุ่น ไม่ถูกจริตคน	นักวิเคราะห์แผนงาน นักบัญชี เลขานุการ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ทางกฎหมาย นิติกร อัยการ วิศวกร นักอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม
ลักษณะ 2 The Giver (ผู้ให้)	- เป็นผู้ให้เกี่ยวข้องกับ “ความมี น้ำใจ” “ความเมตตา” “ความรัก ความเอาใจใส่คนอื่น” “ความสัมพันธ์ที่ดี” - การแสดงออก: ความสัมพันธ์เป็น เรื่องสำคัญอันดับต้น ๆ สำหรับ ฉัน/ ฉันต้องการเป็นที่รัก และมี คนเห็นคุณค่า/ ฉันทำดีกับคนที่ อยู่รอบตัวฉันเพื่อให้เขารัก สบายใจ/ ฉันชอบเป็นที่ปรึกษา และอยากให้ทุกคนสบายใจที่จะ ขอความช่วยเหลือจากฉัน/ ฉันไม่ ค่อยกล้าขอความช่วยเหลือจาก ใคร/ ฉันชอบรับแขกและจะ ต้อนรับพวกเขาอย่างอบอุ่น	น่ารัก อบอุ่น ปรับตัวเก่ง ใจกว้าง กระตือรือร้น กตัญญูรู้คุณ เข้าใจความรู้สึก คนอื่น แสดง ความรู้สึกได้ดี เป็นมิตร เอาใจใส่ผู้อื่น	อ้อมค้อม เอาใจ คนอื่นมากเกินไป แสดงความรู้สึก มากเกินไป ชอบควบคุม หวงแหน แสดง ความเป็นเจ้าของ ไม่จริงใจ เล่นบท ผู้เสียสละจนตัวเอง ลำบาก เจ้าเล่ห์ เพทุบาย	งานอาสาสมัคร ครูอนุบาล-ประถม ศึกษา อาจารย์ หมอ พยาบาล พนักงานต้อนรับ เลขานุการ ฝ่ายวางแผนและ จัดงานแต่งงาน นักประชาสัมพันธ์

ประเภท ของลักษณะ	บุคลิก	ข้อดี	ข้อเสีย	บทบาทที่แสดงออก ทางสังคม
ลักษณะ 3 The Performer (นักแสดง)	- เป็นผู้มีความสำเร็จเกี่ยวข้องกับ “เป้าหมาย” “ความสำเร็จ” “ผลลัพธ์” “ประสิทธิภาพ” “การเป็นที่ยอมรับ” - การแสดงออก: ฉันต้องการสร้าง ผลงานและความสำเร็จ/ ฉันจะ ทำทุกอย่างเพื่อหลีกเลี่ยงความ ล้มเหลว/ ฉันมักจะเอาชนะมา ก่อนเรื่องอื่น/ ฉันมักจะยุ่งเกือบ ตลอดเวลา/ ฉันพยายามนำเสนอ ตัวเองให้ดี และทำให้ใคร ๆ ประทับใจเมื่อแรกพบ/ ฉันเชื่อใน การทำสิ่งต่าง ๆ ให้เร็วที่สุดเท่าที่ จะทำได้	มีพลัง มีประสิทธิภาพ- ภาพ มองโลก ในแง่ดี ชยัน หมั่นเพียร ผลักดันตัวเอง เป็นนักปฏิบัติ มีความรับผิดชอบ ไม่ท้อถอย มีความสามารถ	เอาตัวเองเป็น ศูนย์กลาง อวดอ้างตนเอง หลงลืม ฉาบฉวย ผูกพยาบาท ชอบช่วงชิง แข่งขัน หลอกลวง เอาแต่ปกป้อง ตัวเอง เป็นนักฉวย โอกาส	นักแสดง นักคอนเสิร์ต ผู้ชวย หรือเลขานุการ ของคนดัง นักเคลื่อนไหว ทางการเมือง นักพูด นักกฎหมาย นักการธนาคาร นักการเมือง นักคอมพิวเตอร์ ผู้บริหาร ผู้นำ ในด้านธุรกิจ
ลักษณะ 4 The Tragic Romantic (คนโศกซึ้ง)	- เป็นศิลปินเกี่ยวข้องกับ “ความแตกต่าง” “ความมี เอกลักษณ์” “ความคิด สร้างสรรค์” “ความหมาย” “แรงบันดาลใจ” - การแสดงออก: ฉันมองหาสิ่ง ที่ลึกซึ้งและมีความหมาย/ ฉันคาดหวังว่าผู้อื่นจะเข้าใจใน ตัวตน/ ฉันมักหลีกเลี่ยงความ สามัญธรรมดา/ เมื่อซึมเศร้า ฉันอาจไม่มีแรงทำอะไรอีกเลย เป็นเวลาหลายชั่วโมง หลายวัน หรือเป็นสัปดาห์/ ฉันร้องไห้ได้ ง่ายมาก ความงาม ความรัก ความเศร้า และความเจ็บปวด เป็นสิ่งที่น่าสะเทือนใจจริง ๆ/ ฉันหมกมุ่นกับความผิดพลาด ของตัวเองมากเกินไป	เป็นตัวของตัวเอง รับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี แสดงออกได้ดี มีความคิด สร้างสรรค์ เป็นคนอบอุ่น คอยช่วยเหลือ ผู้อื่น ประณีต เห็นอกเห็นใจ คนอื่น อ่อนโยน มีไหวพริบ	อารมณ์ไม่แน่นอน เก็บตัว หมกมุ่น กับตัวเอง ซื่อฉลาด เรียกร้องความ ต้องการทางอารมณ์ รู้สึกเจ็บปวดได้ง่าย วาง่ายไโส ซึมเศร้า ชอบ วิพากษ์วิจารณ์ ชอบตามใจตัวเอง การทำงานไม่เป็น ระบบ ขาดทิศทาง ขวัญและกำลังใจ ตกต่ำ	มัณฑนากร นางแบบ นักสะสม และชายของเก่า นักเต้น ที่ปรึกษาด้าน คู่รัก นักจิตวิทยา ครอบครัว ศิลปิน คนออกแบบ เว็บไซต์ หรือ แอนิเมชัน นักเขียน นักดนตรี

ประเภท ของลักษณะ	บุคลิก	ข้อดี	ข้อเสีย	บทบาทที่แสดงออก ทางสังคม
ลักษณะ 5 The Observer (ผู้สังเกตการณ์)	- เป็นนักคิดเกี่ยวข้องกับ “ความรู้” “ข้อมูล” “การประหยัด” “การวิเคราะห์” “การไม่ใช้ ความรู้สึก” - การแสดงออก: ฉันทชอบอยู่เงียบ ๆ คนเดียว/ ฉันทเป็นคนรู้จักพอ/ ฉันทเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยการสังเกตและการอ่าน ไม่ใช้การพูดคุย หรือลงมือทำ/ ฉันทเพลิดเพลินกับเรื่องที่น่าสนใจ และชอบที่จะอยู่ตามลำพัง กับสิ่งเหล่านั้นเป็นชั่วโมง ๆ/ ฉันทรู้สึกอึดอัดเมื่ออยู่ท่ามกลาง คนมาก ๆ และนึกอยากจะหายตัว ไปเสมอ ๆ/ ฉันทชอบคบหาสมาคม เฉพาะกับคนในแวดวงเดียวกัน	มีความเป็นปรัญ ไม่ใช้ความรู้สึก จดจ่อแน่วแน่ ฉลาด มีเมตตา เปิดกว้าง เข้าใจ ได้เร็ว ใจกว้างใจดี สงบ สนใจใฝ่รู้ เข้าใจอะไรได้ ลึกซึ้ง	ชอบโต้เถียง หยิ่งยโส ตระหนี่ ช่างติ ชอบคิดใน แง่ลบ ชอบเก็บตัว ดื้อ ชอบตัดสิน หรือตำหนิคนอื่น ชอบเก็บเรื่องต่าง ๆ ไว้ไม่ให้คนอื่นรู้ แปลกแยกจาก คนอื่น	วิศวกร มนุษย์อวกาศ นักวิทยาศาสตร์ นักวางแผนด้าน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คนทำเกม คนทำเว็บ โปรแกรมเมอร์ เภสัชกร อาจารย์ มหาวิทยาลัย ช่างเทคนิค
ลักษณะ 6 The Questioner (นักปฏิจา)	- เป็นนักตั้งคำถามเกี่ยวข้อง กับ “การป้องกันความเสี่ยง” “ความมั่นคง” “ความปลอดภัย” “กันไว้ดีกว่าแก้” “การจัดการ ปัญหา” - การแสดงออก: ฉันทต้องการ ความชัดเจน และความมั่นคง/ ฉันทมักกระวนกระวายใจเมื่อต้อง อยู่ใกล้คนที่มีความน่าเชื่อถือ/ ในใจฉันทเต็มไปด้วยความสงสัย/ ฉันทไม่ไว้วางใจใครง่าย ๆ/ ฉันทมักจะ หากระแวงและเตรียมพร้อม รับมือกับอันตรายอยู่เสมอ/ เมื่อไว้วางใจใครแล้วฉันทจะซื่อสัตย์ ภักดี ช่วยเหลือเกื้อกูลและ เห็นอกเห็นใจเขาเสมอ	ซื่อตรง ะมัด ระวัง สนใจใฝ่รู้ เอาใจใส่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ คนอื่น มีไหวพริบ เป็นนักปฏิบัติ มีความรับผิดชอบ ชอบช่วยเหลือ สนับสนุน ซื่อสัตย์ เชื่อถือได้	วิตกกังวล ชอบ ควบคุมคนอื่น เอาแต่ไม่ได้ หากระแวง ชอบต่อต้าน ไม่ยืดหยุ่น โกรธง่าย อารมณ์ร้าย ช่างสงสัย ชอบเยาะเย้ย เห็นแก่ผลประโยชน์ ระแวงระวัง จนเกินไป โทษร้าย	ครูประถมศึกษา เลขานุการ นักธนาคาร ข้าราชการ นักสืบ

ประเภท ของลักษณะ	บุคลิก	ข้อดี	ข้อเสีย	บทบาทที่แสดงออก ทางสังคม
ลักษณะ 7 The Epicure (ผู้เสพย์สุข)	- เป็นนักสุขนิยมเกี่ยวข้องกับ “ความคิดสร้างสรรค์” “การมองโลกในแง่ดี” “การสร้าง แรงบันดาลใจ” “การมองบวก” “การคิดนอกกรอบ” “การสัด ขั้นตอน” - การแสดงออก: ดันสนุกกับชีวิต มองโลกในแง่ดี และชอบแสดง ออกอย่างเต็มที่/ ดันมีพลังมาก ชอบทำงานหลาย ๆ อย่าง พร้อมกัน และมักทำอะไรทำ อย่างไม่หยุดหย่อน/ ความสุข ในชีวิตคือการการหากิจกรรม สนุก ๆ ทำ และสร้างสรรค์สิ่ง ดี ๆ ให้กับโลก/ ดันมีหลักเสี่ยง เรื่องเจ็บปวดทุกข์ใจ/ ดันไม่อยาก เป็นภาระของใคร/ ดันเกลียด การถูกจับตามอง	กระตือรือร้น มีพลัง มีชีวิต ชีวา รักสนุก แสดงออกอย่าง เป็นธรรมชาติ มีจินตนาการ มีเสน่ห์ สนใจ ใฝ่รู้ ไร่ร้าง โอบอ้อมอารี	เอาตัวเอง เป็นศูนย์กลาง หุ่นหันหลังแล่น ชอบต่อต้าน เพื่อเจ้าใจร้อน อยู่นิ่งไม่ได้ ถือความคิดเห็น ตนเองเป็นใหญ่ ปกป้องตนเอง	นักเขียนแนว ท่องเที่ยว นักเขียน สารคดี ช่างภาพ นักแสดงตลก นักจัดรายการ นักบิน พนักงาน ต้อนรับบนเครื่องบิน
ลักษณะ 8 The Protector (ผู้ปกป้อง)	- เป็นผู้กล้า เกี่ยวข้องกับ “ความตรงไปตรงมา” “ความเข้มแข็ง” “เรื่องเล็ก เราไม่ เรื่องใหญ่เราทำ” “ความเด็ดขาด” “ความรวดเร็ว” “การเดินหน้าเต็มสูบ” - การแสดงออก: ดันเลือกที่จะ พึ่งตัวเอง แทนที่จะพึ่งพาผู้อื่น และแสดงความเข้มแข็งแทนที่ จะทำตัวอ่อนแอ/ ถ้าจำเป็น ดันอาจก้าวร้าว เพื่อปกป้อง สิทธิ์ของตัวเอง/ ดันนับถือ คนที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อตนเอง/ ดันจะปกป้องคนที่ดันรักจน ถึงที่สุด/ ดันชอบช่วยเหลือผู้ที่ เสียเปรียบ/ ดันมีลักษณะเป็นผู้กล้า	มั่นใจในตนเอง มีพลัง พุดความ จริง ดัดสินใจ เฉียบขาด ตรงไป ตรงมาซื่อตรง ปกป้องคนอื่นได้ ใจกว้างให้กำลังใจ ใจได้ดี กล้าหาญ	ขาดความ ละเอียดอ่อน ชอบครอบงำ คนอื่น เอาตัวเอง เป็นศูนย์กลาง ก้าวร้าวจนเกินไป ชอบเรียกร้อง ความต้องการ หยิ่งยโส ชอบต่อสู้ ถกเถียง หวงแหน ครอบครอง ไม่ประนีประนอม ชอบจับผิด	คนจัดนิทรรศการ และอีเวนต์ ที่ปรึกษาด้านอาชีพ นักจิตวิทยาองค์กร ผู้จัดการฝ่าย การตลาด ฝ่ายวางกลยุทธ์ ทางการตลาด คนขายสินค้า เจ้าของกิจการ นักการเมือง

ประเภท ของลักษณะ	บุคลิก	ข้อดี	ข้อเสีย	บทบาทที่แสดงออก ทางสังคม
ลักษณะ 9 The Peacemaker (นักไกล่เกลี่ย)	- เป็นนักไกล่เกลี่ย เกี่ยวข้อง กับ “ความปรองดอง” “ความสมานฉันท์” “ประสามติ จากทุกคนในทีม” - การแสดงออก: ฉันทักความ ปรองดอง ชอบทำตัวกลมกลืน กับผู้อื่น และหลีกเลี่ยงความ ขัดแย้ง/ ฉันทักรู้สึกเป็นหนึ่ง เดียวกับธรรมชาติและผู้คน/ ฉันทักชอบที่จะมีเวลามองคนลาย ในแต่ละวัน/ แม้คนอื่นจะเห็นว่า ฉันทักสบายใจแท้จริง ๆ แล้วฉันทัก ฉันทักรู้สึกกระวนกระวายอยู่ลึก ๆ/ ฉันทักไม่ค่อยชอบทั้งข้าวของต่าง ๆ ที่ฉันทักมี/ ฉันทักไม่ชอบตัดสินใจ	ยอมรับคนอื่น อดทน ฉลาด เข้าอกเข้าใจ คนอื่น มีความกรุณา อ่อนโยน ชอบช่วยเหลือ ไม่ตัดสินคนอื่น เปิดกว้าง	ก้าวร้าวแบบ ดื้อเงียบ ดื้อดึง เฉยเมย นิ่งเฉย ไม่มั่นใจในตนเอง ปกป้องตนเอง ใจลอย ขี้ลืม หมกมุ่นย่ำคิด ยอมตามคนอื่น มากไป	ตำแหน่ง QC ของบริษัท ครูหรือที่ปรึกษา นักออกแบบเสื้อผ้า นักบัญชี ฝ่ายฝึก อบรมของบริษัท ทหาร ข้าราชการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนพลักษณ์มาลงใช้ในการวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักเพื่อดูความสอดคล้องกับบุคลิกภาพทั้ง 9 แบบที่เป็นธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์หรือไม่ อย่างไร และในการวิเคราะห์นั้น ยังได้พิจารณาลักษณะรองที่เรียกว่า “ปีก” อีก 2 ข้าง โดยวิเคราะห์ว่า ถ้าตัวละครหลักเผชิญสถานการณ์ที่ผันแปรสู่จุดวิกฤตในภาพยนตร์ (climax) ลักษณะของตัวละครจะมีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงตามลูกศรกับจุดอื่น 2 จุด หรือ 2 ลักษณะหรือไม่ อย่างไร (ลักษณะเชื่อมโยงในทางตรงข้าม (ลูกศรย้อนศรกลับ) จะแสดงลักษณะ “ด้านบวก” เมื่อตัวละครเกิดภาวะผ่อนคลาย ส่วนลักษณะเชื่อมโยงในทางตรงข้ามตรงข้าม (ลูกศรชี้ไป) จะแสดงลักษณะ “ด้านลบ” เมื่อตัวละครเกิดภาวะเครียด)

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์การออกแบบตัวละครในภาพยนตร์เรื่อง 15 คำ เดือน 11 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาผ่านตัวละครหลัก 12 คน ในภาพยนตร์ดังกล่าว ด้วยการตีความบุคลิกภาพ บทสนทนา และการแสดงออกของตัวละครเมื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ จากการชมภาพยนตร์เรื่อง 15 คำ เดือน 11 (จีทีเอช, 2545) และตีความเนื้อหาภายใต้กรอบแนวคิดนพลักษณ์ (Enneagram) โดยตัวผู้วิจัยเอง

รวมทั้งการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นบทสัมภาษณ์และบทวิจารณ์
ภาพยนตร์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับจิระ มะลิกุล ผู้เขียนบทและผู้กำกับภาพยนตร์
เรื่อง *15 ค่ำ เดือน 11* เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2564

เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์
มาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ ว่ามีความเหมือนหรือสอดคล้องกัน
หรือไม่ (data triangulation) และผู้วิจัยยังได้ขอความอนุเคราะห์จาก จิระ มะลิกุล
ผู้กำกับและผู้เขียนบทภาพยนตร์ ดังกล่าวตรวจสอบความถูกต้องในการตีความของ
ผู้วิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างตัวละคร
ของผู้เขียนบทหรือไม่ (review triangulation) หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุป
บุคลิกภาพของตัวละครทั้ง 12 คน ที่วิเคราะห์ตามหลักการของนพลักษณ์ และการ
เปลี่ยนแปลงของลักษณะของตัวละครเมื่อมีเผชิญหน้าสถานการณ์ต่าง ๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สรุปประเด็นสำคัญออกมาในรูปแบบของตารางดังนี้

ตาราง 2 แสดงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่อง *15 ค่ำ
เดือน 11* จำนวน 12 คน จากนั้นผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์กับผู้กำกับ และได้สรุปลักษณะ
ความเชื่อของตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่อง *15 ค่ำ เดือน 11* จำนวน 12 คน ไว้ในตาราง 3
และผลการวิเคราะห์ตัวละครตามแนวคิดนพลักษณ์ ประกอบด้วย ประเภทของลักษณะ
บุคลิกตัวละคร บทสนทนา และการแสดงออก ดังปรากฏในตาราง 4

ตาราง 2

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่อง 15 คำ เดือน 11 จำนวน 12 คน

1. **นักแสดง:** นพดล ดวงพร
ตัวละคร: หลวงพ่อโล่ พระอยู่ที่วัดฝางลาว เป็นหัวหน้ากลุ่มพระในการทำบังไฟพญานาค มีความเชื่อและศรัทธาในสิ่งที่ทำเพื่อเป็นพุทธบูชา

2. **นักแสดง:** อนุชิต สพันธุ์พงษ์
ตัวละคร: คาน เด็กกำพร้าที่หลวงพ่อโล่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็ก และส่งเรียนมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพมหานคร มีความคิดเป็นคนรุ่นใหม่

3. **นักแสดง:** ปญชัย ลีมอดิบุลย์
ตัวละคร: นพ.นรติ เคยเป็นลูกศิษย์ของครูใหญ่ เป็นรองผู้อำนวยการรพ.หนองคาย และคู่หมั้นของครูอลิศ เป็นคนรุ่นใหม่ที่ชอบเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และเชื่อว่าบังไฟเกิดจากธรรมชาติ

4. **นักแสดง:** สมชาย ศักดิกุล
ตัวละคร: ดร.สุรพล นักวิชาการภาควิชาเทคโนโลยีธรณี มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความเชื่อมั่นว่าบังไฟเกิดจากฝีมือมนุษย์

5. **นักแสดง:** ชรินทร์ โปสาวิวัฒน์
ตัวละคร: ดร.กริช นักประหลาดวิทยา ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องประหลาดจากสัตว์ต่าง ๆ จนเป็นผลเป็นที่แขนซ้าย เป็นผู้тикเล่าประกาศว่าพญานาค เป็นแค่เรื่องเล่าในนิทาน

6. **นักแสดง:** อิตารัตน์ เจริญชัยชนะ
ตัวละคร: ครูอลิศ ลูกสาวของหลวงพ่อโล่ เป็นครูประจำโรงเรียนและเป็นคู่หมั้นของ นพ.นรติ เป็นคนรุ่นใหม่ที่ยังเชื่อในแบบเก่า

7. **นักแสดง:** ปญศรี ยินดี
ตัวละคร: ป่าออง ชาวบ้านที่มีจิตใจดี ชอบรักสงบ ช่วยเหลือคนด้วยความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มี

8. **นักแสดง:** สุรสิทธิ์ ผาธรรม
ตัวละคร: ครูใหญ่ประจำโรงเรียนที่เดียวกับครูอลิศ สอนด้านวิทยาศาสตร์ แต่มีความเชื่อดั้งเดิมอยู่

9. **นักแสดง:** ปญสง นาคู่
ตัวละคร: คนขับเรือ คนที่พาหมอไปรักษาหลวงพ่ และแอบเห็นขบวนการทำบังไฟที่วัด

10. นักแสดง: สาคร ศิยมพาน

ตัวละคร: เฮียเจ้ง เจ้าของโรงงาน
และไร่สับปะรด และว่าจ้างให้
ดร.สุรพล ทำบังไฟพญานาคขึ้นเพื่อ
ผลประโยชน์ของตนเอง

11. นักแสดง: ยอดสน ลมพัดไผ่

ตัวละคร: พระลาว 1 พระลูกวัด
ผู้ช่วยหลวงพ่อโล่ห์ มีรูปร่างเล็ก
จิตใจดี คอยประสานใจ ประสาน
ความคิดทั้งหลวงพ่อและคาน

12. นักแสดง: โจนาราน มอริล

ตัวละคร: พิลง ช่างภาพสำนักข่าว
รอยเตอร์ จากต่างประเทศที่เข้ามา
ทำข่าวบังไฟพญานาค

หมายเหตุ. จาก สื่อภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 โดย จีทีเอช, 2545 (<https://pantip.com/topic/39031584>)

จิระ มะลิกุล ได้ให้สัมภาษณ์ในนิตยสาร a-day (เอ ทีม, 2562) ไว้ว่า ก่อนเขียนบทภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 นั้น ตนเองได้แรงบันดาลใจจากการชมภาพยนตร์เรื่อง *A Passage to India* ที่ฉายเมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยภาพยนตร์ดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศอินเดียในยุคที่ถูกปกครองด้วยประเทศอังกฤษ และได้นำเสนอความคิดของคน ในสังคมยุคนั้นที่พบว่า มีคนตะวันตกที่ยังเป็นคนตะวันตก คนตะวันตกที่อยากเป็นคนตะวันออก คนตะวันออกที่ยังเป็นคนตะวันออก และคนตะวันออกที่อยากเป็นคนตะวันตก ดังนั้น เมื่อตนเองเขียนบทภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับปรากฏการณ์บังไฟพญานาค จึงได้จำแนกตัวละครออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มคนอิสานที่ยังเชื่อในความเชื่อดั้งเดิม กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในเทคโนโลยีใหม่ กลุ่มคนอิสานที่เชื่อในเทคโนโลยีใหม่ และกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่ยึดกับความเชื่อดั้งเดิม การออกแบบตัวละครที่เสมือนเป็นตัวแทนแต่ละกลุ่มซึ่งดูเหมือนว่าจะขัดแย้งกัน แต่วิธีการเล่าเรื่องไม่ได้ทำให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ทุกคนต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะสิ่งสำคัญที่ยึดเหนี่ยวตัวละครทั้งหมดที่มีความคิดขัดแย้งกันให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขก็คือ “ศรัทธา” จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มีการวางบุคลิกของตัวละครในภาพยนตร์ดังกล่าวไว้เป็นอย่างดีตั้งแต่ต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สรุปลักษณะความเชื่อกับตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 ตามแนวคิดของจิระ มะลิกุลไว้ในตาราง 3 เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์หาลักษณะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตาราง 3

ลักษณะความเชื่อของตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11 จำนวน 12 คน

กลุ่ม	ลักษณะความเชื่อ	ความเชื่อ ในอดีต	ความเชื่อ ในปัจจุบัน	ตัวละคร
1	คนอีสานที่ยังเชื่อในความเชื่อดั้งเดิม	เก่า	เก่า	หลวงพ่อโล่ ป่าอง พระลาว 1
2	นักวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในเทคโนโลยีใหม่	ใหม่	ใหม่	นพ.นริศ ดร.สุรพล ดร.กริช เฮียเจ้ง พิไลอง
3	คนอีสานที่เชื่อในเทคโนโลยีใหม่	เก่า	ใหม่	คาน
4	นักวิทยาศาสตร์ที่โอนดีกับความเชื่อดั้งเดิม	ใหม่	เก่า	ครูอลิศ ครูใหญ่ และคนขับเรือ

จิระ มะลิกุล (2564) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบตัวละครในภาพยนตร์ คือ ตัวละครต้องรับใช้เรื่องราวในภาพยนตร์หรือสอดคล้องสัมพันธ์กับการเล่าเรื่อง ลักษณะของตัวละครที่เกิดปฏิกิริยาต่อกัน เช่น การที่ “หลวงพ่อโล่” ซึ่งเป็นพระกลับทำบั้งไฟเสียเอง การโกหกเพื่อทำความดีทำให้เกิดศรัทธา การสร้างความโต้แย้งให้เกิดขึ้น 2 ทาง คือ ความเชื่อ กับ วิทยาศาสตร์ และยังมีการสร้างความสัมพันธ์ตัวละครหลักให้เป็นกลุ่มก้อน เช่น “คาน” เป็นเด็กกำพร้าที่ “หลวงพ่อโล่” เลี้ยง “ครูอลิศ” เป็นลูกสาว “หลวงพ่อโล่” และสอนโรงเรียนเดียวกับ “ครูใหญ่” และยังเป็นแฟนกับ “นายแพทย์นริศ” ที่เป็นตัวแทนความเชื่อทางวิทยาศาสตร์และเคยเป็นลูกศิษย์ “ครูใหญ่” ผู้ที่ศรัทธาในความคิดดั้งเดิม นอกจากนี้ ตัวละครบางตัวยังสร้างมาจากบุคคลจริง หรือชื่อตัวเองของเรื่อง “คาน” ก็เป็นชื่อแม่น้ำในหลวงพระบางประเทศลาว และเมื่อนำมากลับพญูชนะก็จะกลายเป็นคำว่า “นาค” ทั้งหมดจึงเป็นการช่วยต่อยอดให้การเล่าเรื่องให้ดูสมจริงมากขึ้น

ตาราง 4

การวิเคราะห์ตัวละครตามแนวคิดนพลักษณ์ บุคลิกของตัวละคร บทสนทนาและ
การแสดงออก

ตัวละครที่	นพลักษณ์	บุคลิก	บทสนทนา/การแสดงออก
1. หลวงพ่อโล่ห์	ลักษณ์ 2 ผู้ให้/ ผู้ช่วยเหลือ/ ผู้ดูแล/ ผู้พัฒนาคน	อารมณ์ดี มีน้ำใจ มีเมตตา คิดดี ทำดีกับคนรอบตัวเพื่อให้ทุกคน รู้สึกสบายใจ (พฤติกรรมที่ แสดงออก: การอ้อมแอ้มแจ่มใส ตลอดเวลา)	บทสนทนา: - เมื่อ “คาน” มาหาหลวงพ่อบอกว่า “ฝนลิดก อาย่าเย็นแฮ็ด หลวงพ่อบอกว่า “ฝนลิดก อาย่าเย็นแฮ็ด หยัง ไปข้างในเดี๋ยวนะหวัด” - หลวงพ่อตอบเมื่อ “คาน” ไม่ทำบังไฟ “เฮาเลี้ยงให้เขามีชีวิต เรื่องตัดสินใจก็...” การแสดงออก: - เลี้ยงดูส่งเสริมให้การศึกษาแก่คาน อันเป็น ความหวังที่จะสร้างศรัทธาสืบทอดต่อไป เอาเงินทำบุญมาทำบังไฟให้คนศรัทธา
	(+) เกิดภาวะผอนคลาย สถานการณ์: เมื่อคาน มาบอกเลิกการเข้าร่วม การทำบังไฟ	ซึมเศร้า น้อยใจ (พฤติกรรมที่ แสดงออก: รู้สึกผิดหวังที่คาน เข้าไปอยู่กับโลกใบใหม่ (สังคม คนรุ่นใหม่) แล้ว)	บทสนทนา: - เมื่อโทรศัพท์มือถือของคานดังขึ้น “เจ้าไปซะ โลกของเจ้า เขาโทร มาเอ็น เจ้าแล้ว ไปซะ...ไป” หลวงพ่อไล่คาน - หลวงพ่อบอกว่าคานที่เปลี่ยนไป “กรุงเทพ สอนให้มันเป็นอย่างจ้หรือวาก้าวร้า” บทสนทนาและการแสดงออก : - หลวงพ่อตอกถ่านไฟฉายเก่า เพื่อให้มีไฟ และบนขึ้นมาด้วยความน้อยใจ “ของมัน เก่า คนมันแก่ ไฟหมด”
	(-) เกิดภาวะเครียด สถานการณ์: เมื่ออรแล้ว คานไม่มา จึงตัดสินใจทำ บังไฟเอง	มุ่นมั่น ทำทนาย (พฤติกรรมที่ แสดงออก: ยึดมั่นที่จะทำในสิ่ง ที่เชื่อและให้เกิดศรัทธา)	การแสดงออก: - เมื่อไม่มีใครสานต่อ จึงตัดสินใจดำน้ำ ลงไปคนเดียว บทสนทนา: - คำกล่าวของหลวงพ่อบอก ช่วงท้าย “ชีวิตเมื่อ เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง ถ้ามีอะไรต้องแฮ็ดให้ รับแฮ็ด ก่อนที่ลูกบังไฟในชีวิตเขาดับลง”
	ลักษณ์ 8 ผู้นำ/ ผู้ท้าทาย		

ตัวละครที่	บุคลิก	บุคลิก	บทสนทนา/การแสดงออก
2. คาน	<p>ลักษณะ 6 นักปฐา/ผู้จงรักภักดี/นักตั้งคำถาม/คนช่างสงสัย</p> <p>คนรุ่นใหม่ ชอบแสวงหาความรู้และสิ่งใหม่ ๆ (พฤติกรรมที่แสดงออก: การไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ ปรึบความคิดและสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>คนรุ่นใหม่ ชอบแสวงหาความรู้และสิ่งใหม่ ๆ (พฤติกรรมที่แสดงออก: การไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ ปรึบความคิดและสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา)</p>	<p>บทสนทนา :</p> <ul style="list-style-type: none"> - คานคุยกับหลวงพ่ “หลวงพ่เคยได้ยิน บ่ เชื่อในสิ่งที่เฮ็ด เฮ็ดในสิ่งที่เชื่อ” - คานพูดขอความเห็นกับครูอลิศ “ยั้งจี๊ ผมเป็นนักเรียนก็ต้องเชื่อครู ถ้าผมลาออกก่อนสอบตกหรือสอบตกก่อนลาออกดี”
	<p>(-) เกิดภาวะเครียด</p> <p>สถานการณ์: การบอกเลิก การทำบั้งไฟกับหลวงพ่</p> <p>ลักษณะ 3 ผู้ใฝ่สำเร็จ/ผู้สร้างความสำเร็จ/ผู้ริเริ่ม</p> <p>มีความมั่นใจ เชื่อมั่นตนเอง มากขึ้น (พฤติกรรมที่แสดงออก: การเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมมาสู่ความคิดแบบคนรุ่นใหม่ ความเชื่อแบบใหม่แทน)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>มีความมั่นใจ เชื่อมั่นตนเอง มากขึ้น (พฤติกรรมที่แสดงออก: การเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมมาสู่ความคิดแบบคนรุ่นใหม่ ความเชื่อแบบใหม่แทน)</p>	<p>บทสนทนา:</p> <ul style="list-style-type: none"> - คานบอกหลวงพ่ไล่ “หลวงพ่ครับ เลิกเถาะครับ มันถึงเวลาแล้วครับ... หลวงพ่เคยไปเบ็งฝั้งโน้นบ้างไหม เขามีทีวีที่ช่อง”/ “ถ้าบั้งไฟพญานาค คนลิไหวพระอยู่บ่”/ “ผมบ่เชื่อพญานาค ที่กลายร่างเป็นคนแล้ว”
3. นพ. นรติ	<p>ลักษณะ 5</p> <p>ผู้สังเกตการณ์/ นักคิด/ นักค้นคว้าสำรวจ</p> <p>คนรุ่นใหม่ มีเหตุผล เชื่อทางวิทยาศาสตร์ ต่อต้านความเชื่อดั้งเดิม (พฤติกรรมที่แสดงออก: พยายามอธิบายปรากฏการณ์)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>คนรุ่นใหม่ มีเหตุผล เชื่อทางวิทยาศาสตร์ ต่อต้านความเชื่อดั้งเดิม (พฤติกรรมที่แสดงออก: พยายามอธิบายปรากฏการณ์)</p>	<p>บทสนทนา:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขณะठीอธิบายกับชาวบ้าน “บั้งไฟพญานาค คือ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ” - หมอพูดกับครูอลิศ “นี่ถ้าวิทยาศาสตร์ มันฟังพาไม่ได้ ผมก็มาเป็นหมอไม่ได้”
	<p>(-) เกิดภาวะเครียด</p> <p>สถานการณ์: เมื่อรู้ความจริงว่า ลูกบั้งไฟเกิดจากการกระทำของหลวงพ่เอง</p> <p>ลักษณะ 7 ผู้มีวิสัยทัศน์/ผู้ชื่นชมสิ่งดี ๆ ในชีวิต</p> <p>มีท่าทีสับสน เข้าใจ ซึนชม (พฤติกรรมที่แสดงออก: เมื่อรู้ว่ลูกบั้งไฟเกิดจากการกระทำของหลวงพ่เอง ก็เริ่มเปิดใจให้กว้างขึ้น ซึนชมกับสิ่งที่หลวงพ่ทำเพราะเข้าใจในเจตนาดี)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>มีท่าทีสับสน เข้าใจ ซึนชม (พฤติกรรมที่แสดงออก: เมื่อรู้ว่ลูกบั้งไฟเกิดจากการกระทำของหลวงพ่เอง ก็เริ่มเปิดใจให้กว้างขึ้น ซึนชมกับสิ่งที่หลวงพ่ทำเพราะเข้าใจในเจตนาดี)</p>	<p>บทสนทนา:</p> <ul style="list-style-type: none"> - หมอล่า “เฮาอยากรู้ความลับธรรมชาติ เพื่อเข้าใจมันครับ พอเฮาเข้าใจมัน จะอยู่กันด้วยความสุขครับ” <p>การแสดงออก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านถามหมอขณะบรรยายเรื่องปรากฏการณ์บั้งไฟ “คุณหมอครับ คุณหมอ นบถือศาสนาพุทธอยู่บ่ครับ” หมอนิ่งและไม่ตอบ
4. ดร.สุรพล	<p>ลักษณะ 5 ผู้สังเกตการณ์/ นักคิด/ นักค้นคว้าสำรวจ</p> <p>มั่นใจในความคิดของตนเอง (พฤติกรรมที่แสดงออก: เชื่อว่บั้งไฟเกิดจากฝีมือมนุษย์)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>มั่นใจในความคิดของตนเอง (พฤติกรรมที่แสดงออก: เชื่อว่บั้งไฟเกิดจากฝีมือมนุษย์)</p>	<p>บทสนทนา:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดร.สุรพล บรรยายและพูดตอบโต้แนวคิดของ นพ.นรติ “บั้งไฟพญานาค คือฝีมือมนุษย์”
	<p>(+) เกิดภาวะผ่อนคลาย</p> <p>สถานการณ์: เมื่อมีความมั่นใจว่าจะสร้างบั้งไฟขึ้นมาเองได้</p> <p>ลักษณะ 8 ผู้นำ/ ผู้ท้าทาย</p> <p>กล้าคิด กล้าทำ ทำหายความเชื่อเดิม (พฤติกรรมที่แสดงออก: ทำการทดลองประดิษฐ์บั้งไฟพญานาคขึ้นเอง โดยคาดหวังว่จะให้คนเมื่อไรก็ได้เพียงคนเดียว)</p>	<p>บุคลิก</p> <p>กล้าคิด กล้าทำ ทำหายความเชื่อเดิม (พฤติกรรมที่แสดงออก: ทำการทดลองประดิษฐ์บั้งไฟพญานาคขึ้นเอง โดยคาดหวังว่จะให้คนเมื่อไรก็ได้เพียงคนเดียว)</p>	<p>บทสนทนาและการแสดงออก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดร.สุรพล ทำการทดลองบั้งไฟประดิษฐ์ “เพียงแต่มีอันนี้ มีริมีท มีเส้นลวด บั้งไฟได้น้ำ ที่บั้งไฟจะมีบั้งไฟปรากฏเมื่อไรก็ได้”

ตัวละครที่	นพลักษณ์	บุคลิก	บทสนทนา/การแสดงออก
5. ดร.กริช	ลักษณะ 5 ผู้สังเกตการณ์/ นักคิด/ นักค้นคว้าสำรวจ	ใฝ่รู้ ชอบพิสูจน์ (พฤติกรรมที่แสดงออก: เดินทางมาหาสาเหตุของการเจอร่องรอยพยานาคที่ติดตามมานานหลายปี จากอาคารพิพิธภัณฑ์และหลักฐานต่าง ๆ)	บทสนทนา: - ดร.กริชกล่าวขณะเดินทางมาที่หนองคาย “ผมก็ไม่ว่าเป็นรอยอะไร”/ “ฟังธงไปเลย พยานาคมีแต่ในนิทาน เพราะมีจริง 30 ปีนี้ ผมต้องเจอตัวแล้ว”
	(-) เกิดภาวะเครียด	เริ่มเปิดใจยอมรับ และชื่นชม	การแสดงออก:
	สถานการณ์: ขณะรอยถ่าย รูปบังไฟก็ปรากฏขึ้นมา จากลำน้ำโขง	(พฤติกรรมที่แสดงออก: สีหน้า เรียบเฉย ยอมรับในความเชื่อ ความศรัทธาที่ปรากฏตรงหน้า)	- ดร.กริช ละมือจากกล้องถ่ายรูป แล้ว ยกมือพนม ขณะที่ยังไฟพยานาค ผุดขึ้น ในคืนวันออกพรรษา เป็นนิมิต ยอมรับ และศรัทธาในสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้า
6. ครูอลิต	ลักษณะ 9 นักไกล่เกลี่ย/ ผู้ประสานไมตรี/ ตัวเชื่อม/ การใจ	จิตใจอ่อนโยน มีนิสัยประนี ประนอม (พฤติกรรมที่แสดง ออก: ไม่ต่อต้านความคิดทั้งของ เดิมและของใหม่)	บทสนทนาและการแสดงออก: - เด็กร้องไห้กลัวสิ่งใดที่ขีด กล่าวคำหิ หมอที่หัวเราะ “หมอใจร้ายหัวเราะเด็ก”/ “เด็กเขาเชื่อจริง ๆ วามันมีชีวิต ตอน เด็ก ๆ อลิตยังเชื่อเลย” บทสนทนาและการแสดงออก: - ครูกล่าวกับหมอถึงการดูเพศไก่ เมื่อเอา ไก่อ้วนไฉน ๆ “ถ้ามันอยู่เลย ๆ จะเป็น ตัวผู้ แต่ถ้ามันสลัดขนจะเป็นตัวเมีย” - ครูพูดกับคน ขณะเอาผ้าไปซัก “งานซัก ผ้า งานของผู้หญิง” บทสนทนา: - ครูเปรยกับหมอ “คนส่วนใหญ่เขาคิดแบบ ครูใหญ่จริง ๆ คนที่บ้า คือ พวกเรา”
7. ป้าออง	ลักษณะ 2 ผู้ให้/ ผู้ช่วย เหลือ/ ผู้คอยดูแล/ นักพัฒนาคน	จิตใจดี ชอบช่วยเหลือคนอื่น ตามความคิดความเชื่อแบบคน โบราณที่สืบทอดมา (พฤติกรรม ที่แสดงออก: ชอบเอาภูมิปัญญา ดั้งเดิมมาคอยช่วยเหลือ/ การใช้ มือชักผ้า ไม่ใช่เครื่องชักผ้า/ เมื่อ ฝนตกน้ำท่วม เอาเส้นผมเผาไฟ เอาควันไปไล่แมงเม่า/ ให้เอา น้ำเข้าขวานเหนียวมากินแก้หวัด/ การใช้ผิวนะกรุณมาวางกันแมงเม่า/ เมื่อพริกเข้าตาให้อมเกลือจะหาย)	บทสนทนา: - ป้าอองบอกคนตอนกลับมาบ้านขณะ ฝนตก “ตากฝน เอาผ้าในโองลูบหัว สักสามเทือ กันเป็นหวัด” บทสนทนาและการแสดงออก: - ขณะที่เห็นแมงขึ้นน้ำตาลในขวดโหล “เอาช้อน สแตนเลสเสียบลงไปใต้น้ำตาล ที่มดขึ้น มันย่นซ่อนสแตนเลส” - ป้าอองกำลังชักผ้าหน้าบ้าน “เอามะเขือเทศ มาพอกผ้าให้สะอาด”/ “เอาน้ำข้าวขาวมา ซักผ้าที่รีดใหม่”

ตัวละครที่	บุคลิก	บุคลิก	บทสนทนา/การแสดงออก
8. ครูใหญ่	ลักษณะ 8 เจ้านาย/ ผู้นำ/ ผู้ท้าทาย/ ผู้ปกป้อง	สอนวิทยาศาสตร์แต่มีความคิด ความเชื่อแบบคนดั้งเดิมอยู่ มีความเป็นผู้นำ ไม่ยอมคน ไม่ยอมให้มาทำลายศรัทธา ที่เป็นอยู่เดิม (พฤติกรรมที่ แสดงออก: เป็นคนทำลาย เครื่องมือศึกษาของ นพ.นรดิ และยอมติดคุกเพื่อให้ความเชื่อ เรื่องภูณาคคงอยู่)	บทสนทนา: - ครูบอกเมื่อเห็นมด “มดแดงคาบไข่แล้ว ฝนลิดกอยู่ป่ะ” - ครูบ่น “เป็นหยิ่ง โลกาวิวัฒน์ มันมาเยือน หนองคายเร็วแท้” - ครูพูดกับนพ.นรดิ “ถ้าป็นี่ โพนพิสัยไม่มี บั้งไฟเกิดขึ้น บักหมมต้องรับผิดชอบ” การแสดงออก: - ครูเชื่อโบราณเรื่องการเอาผ้ามามัดแล้วบิด เพื่อป้องกัน หมายี่เรียรด (แต่ไม่ได้ผล) บทสนทนาและการแสดงออก: - ครูถูกจับข้อหาทำลายเครื่องมือของหมอ พูดขึ้นที่โรงพัก “หากครูต้องเข้าคุกลิ้น พญานาคให้ชาวบ้านได้ป่ะ”
9. คนขับเรือ	ลักษณะ 6 นักปungฉา/ นักตั้งคำถาม	อยากรู้ อยากเห็น อยากพิสูจน์ ความจริง (พฤติกรรมที่แสดง ออก: ชอบเข้าไปสอดรู้เห็นเรื่อง ต่าง ๆ)	การแสดงออก: - ขณะไปส่งหมอที่วัดเพื่อรักษาหลวงพ่อ ด้วยความอยากรู้อยากเห็นจึงแอบไปดูที่ อุโบสถเห็นการทำลูกบั้งไฟของกลุ่มพระ การแสดงออก: - เป็นคนนำชาวบ้านมาดูพิสูจน์การทำบั้งไฟ ของหลวงพ่อโล่ (แต่ไม่พบ)
10. เฮียเจ้ง	ลักษณะ 7 ผู้เสเพลสุข/ ผู้มี วิสัยทัศน์/ ผู้ชื่นชมสิ่งดี ๆ ในชีวิต	เป็นคนในพื้นที่ มีความสุข และแสวงหา (พฤติกรรมที่ แสดงออก: ชอบเที่ยวดื่มกิน เสเพลสุข ชอบไว้วางย ชอบช่วย เหลือ เพื่อเอาหน้า เห็นแก่ ประโยชน์ตนเอง)	การแสดงออก: - ชอบเที่ยวดื่มกิน/อาบอบนวด อยู่ข้างฝ่าย ดร.สุรพล คิดที่จะทำบั้งไฟขึ้นเอง บทสนทนาและการแสดงออก: - เฮียเจ้ง มานั่งดื่มเหล้าและรำพันดัง ๆ ให้ คนอื่น ๆ ได้ยิน “ซ้อยเป็นคนเกิดบ้านนี้ ใหญ่บ้านนี้ เรียนหนังสือก็เรียนบ้านนี้ ซ้อยสร้างคุณงามความดีมาตลอด ยาม้า- ยาบ้า บ่เคยขาย ซ้อยบริจาคโลออนส์ สโมสร ปีใหม่ซ้อยสร้าง.....ให้ไปบอก ดร.สุรพล เอาบั้งไฟมาขึ้นหน้าโรงงาน พันลูก ลูกละเท่าใดจำบ่อื่น”

ตัวละครที่	นพลักษณ์	บุคลิก	บทสนทนา/การแสดงออก
11. พระลาว 1	ลักษณะ 9 นักใกล้เกล็ย/	จิตใจดี ใจเย็น (พฤติกรรมที่แสดงออก: คอยพูดเตือนสติ คาน สานสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน)	บทสนทนา: - พูดเตือนสติคานที่ไม่เข้าใจหลวงพ่ “คาน อย่าว่าหลวงพ่เลย เพราะว่าหลวงพ่ ท่านตั้งใจหลาย”/ “ใจเย็น ๆ นะคาน หลวงพ่ท่านเลี้ยงมาแต่เล็กแต่น้อย” - พูดกับหลวงพ่ให้ใจเย็น ๆ กับคาน “หลวงพ่จะหยิ่งไม่คลไจมันละ”
12. ฟีลอง	ลักษณะ 6 นักปจฉา/ นักตั้งคำถาม	เป็นคนช่างซักถาม อยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่ตนเองไม่รู้ (พฤติกรรมที่แสดงออก: มาเพื่อ รายงานข่าวหาข้อเท็จจริง)	บทสนทนาและการแสดงออก: - การสื่อสารด้วยภาษาต่างชาติทำให้เป็นอุปสรรคกับชาวบ้าน และ ไม่เข้าใจในความเชื่อและการกระทำ จึงเอ่ยถาม “What do you do?”

ตาราง 4 แสดงถึงการแบ่งลักษณะของตัวละครในภาพยนตร์ สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ตัวละครที่มีลักษณะคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง และตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะตามบริบทหรือสถานการณ์ในการดำเนินเรื่อง โดยตัวละครที่มีลักษณะคงเดิมมีจำนวน 7 คน คือ ครูอลิศ ป้าออง ครูใหญ่ คนขับเรือ เสี้ยเจ็ง พระลาว 1 และฟีลอง ส่วนตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะตามสถานการณ์ มีจำนวน 5 คน คือ หลวงพ่โหล่ คาน นพ.นรติ ดร.สุรพล และ ดร.กริช โดยแบ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวกเมื่อผ่นคลาย จำนวน 1 คน ได้แก่ ดร.สุรพล การเปลี่ยนแปลงทางลบเมื่อเกิดภาวะเครียด จำนวน 3 คน ได้แก่ คาน นพ.นรติ และ ดร.กริช นอกจากนี้ ยังมีตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกและลบ จำนวน 1 คน ได้แก่ หลวงพ่โหล่ ที่มีทั้งภาวะผ่นคลายและภาวะเครียดซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้สอดคล้องและเป็นไปตามธรรมชาติของนพลักษณ์

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพของตัวละครในภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำเดือน 11 นั้น มีความสอดคล้องและสามารถอธิบายได้ด้วยหลักแนวคิดของนพลักษณ์ (Lapid-Bogda, 2007; Palmer, 2005; Webb, 2012; บัญญัติ บุญญา, 2558; เวเวก, 2560; สันติกโรภิกขุ, 2545; สุภักดิ์ วงศ์ดี, 2559) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาบุคลิกลักษณะของบุคคล ผ่านการวิเคราะห์จากการแสดงออกทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา

ในบทสนทนา และพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละครแต่ละตัว และการวิเคราะห์การเชื่อมโยงลักษณะของตัวละครในสถานการณ์ปกติและเปลี่ยนแปลงลักษณะไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามท้องเรื่อง จนทำให้ตัวละครในภาพยนตร์ดังกล่าวเหมือนมีตัวตนจริงในสายตาของผู้ชมขึ้นมาได้ ดังนั้นหากผู้เขียนบทภาพยนตร์ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ในการออกแบบตัวละครจะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมที่เป็นความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าการจินตนาการขึ้นมาเองโดยไม่มีทิศทาง และจะทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมไปกับภาพยนตร์ด้วย

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้เขียนบทอีกประเด็นหนึ่ง คือ แนวคิดนพลักษณ์ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลแต่ละลักษณะ (ที่มี 9 บุคลิก) เผชิญหน้าสถานการณ์ต่าง ๆ บุคคลแต่ละลักษณะก็จะมีปฏิกิริยาแสดงออกมาแตกต่างกันและข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของพฤติกรรมและความคิดของตัวละครแต่ละตัวว่า ทำไมตัวละครถึงแสดงพฤติกรรมแบบนั้น เพราะจากงานวิจัยของสนธิ สัตโยภาส (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีศาสตร์แห่งนพลักษณ์ศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะนิสัยที่ต่างกัน: กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะแตกต่างกันไปถึง 9 แบบ ส่วนใหญ่มาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และผู้ใกล้ชิด เปรียบเสมือนกับความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา รวมทั้งสภาพแวดล้อมบริบททางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น และประสบการณ์เดิม ซึ่งถ้าผู้เขียนบทภาพยนตร์ศึกษาแนวคิดนพลักษณ์อย่างลึกซึ้งก็จะสามารถออกแบบตัวละครให้มีมิติและมีความเป็นคนสมจริงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ หลังจากภาพยนตร์ดังกล่าวออกสู่สายตาประชาชนมาจนย่างเข้าสู่ปีที่ 20 แล้วนั้น จิระ มะลิกุล ผู้เขียนบทและผู้กำกับภาพยนตร์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สิ่งที่เขาเองหวังไว้ในภาพยนตร์ คือ การที่ผู้ชมอาจจะได้สำรวจตนเองว่าเป็นคนลักษณะใดในคน 4 กลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มคนที่ยังคงเชื่อในความเชื่อแบบดั้งเดิม (เก่า-เก่า) กลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เชื่อในเทคโนโลยีใหม่ (ใหม่-ใหม่) กลุ่มคนที่เชื่อแบบดั้งเดิมแต่ยอมรับในเทคโนโลยีใหม่ (เก่า-ใหม่) และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยอมรับกับความเชื่อแบบดั้งเดิม (ใหม่-เก่า) โดยในภาพยนตร์ได้นำเสนอฉากสุดท้ายที่เป็นเรื่องราวในคืนวันออกพรรษา และสิ่งที่ทุกคนรอคอย คือ การที่บั้งไฟพญานาคได้ปรากฏขึ้นมาจากแม่น้ำโขงแม้ว่าหลวงพ่อโล่ที่ได้มรดกภาพไปก่อนหน้านี้แล้ว และผู้กำกับได้ปล่อยให้ผู้ชมถกเถียงและตัดสินใจตีความตามมุมมอง

ของตนเองว่า บั้งไฟพญานาคที่เห็นในฉากสุดท้ายนั้นเกิดจากอะไร เพราะจิระ มะลิกุล ต้องการสื่อสารกับผู้ชมว่า เราเชื่อในสิ่งที่เราเห็นหรือไม่ และถ้าเราเชื่ออย่างไ้ก็จะสะท้อนตัวตนของเราเองออกมาอย่างนั้น ตามวลีสำคัญของภาพยนตร์ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เชื่อในสิ่งที่เห็น...เห็นในสิ่งที่เชื่อ” นั่นเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

งานวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ศาสตร์ด้านพลักษณ์นั้นสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตัวละคร ตั้งแต่ภูมิหลังของตัวละคร การแสดงออกทางวัจนภาษา และอวัจนภาษาของตัวละคร ตลอดจนปฏิกิริยาในการแสดงออกเมื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ และจะช่วยให้การออกแบบตัวละครในภาพยนตร์นั้นมีความสมจริงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. นักวิจัยในอนาคตอาจจะศึกษาการแสดงออกของตัวละครในภาพยนตร์ที่มีการใช้ลักษณะหลักและลักษณะรองของแนวคิดนพลักษณ์ว่ามีการเชื่อมโยงกันอย่างไร
2. นักวิจัยในอนาคตอาจจะศึกษาการรับรู้ และความรู้สึกเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครในทัศนะของผู้ชมภาพยนตร์ว่ามีความสมจริงมากน้อยเพียงใด

รายการอ้างอิง

- จิระ มะลิกุล. (2564, 2 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
 จีทีเอช. (2545). *สื่อภาพยนตร์เรื่อง 15 ค่ำ เดือน 11*. เข้าถึงได้จาก <https://pantip.com/topic/39031584>
- โชติอนันท์ เกษมวงศ์หงส์ และฉลองรัฐ เหมอมาลัยชลมารค. (2563). การวิเคราะห์ตัวละครและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมิติความเป็นจริงกับความฝันในภาพยนตร์แฟนตาซี. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(3), 249-263.
- บัญญัติ บุญญา. (2558). *Enneagram ศาสตร์แห่งการวิเคราะห์คน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ปรวัน แพทยานนท์, พุทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, สุรพล วิรุฬห์รักษ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ. (2556). ตัวละครและสไตล์การแสดงในบริบทและวัฒนธรรมไทย: กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลแห่งชาติสุพรรณหงส์. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 14(2), 78-86.
- พาล์มเมอร์, เฮเลน. (2548). *เอ็นเนียแกรม ศาสตร์เพื่อความเข้าใจตนเองและผู้อื่น* (วาจาสิทธิ์ ลอเสรีวานิช, แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์คิมทอง.
- ภทริยา วิริยะศิริวัฒน. (2558). *การวิเคราะห์การเล่าเรื่องในภาพยนตร์เรื่อง Les Miserables*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เวบบ์, คาร์เรน. (2562). *Principles of the Enneagram: นวัตกรรมแผนที่เข้าใจคน* (สันติโกโร, สุนา พิศลยบุตร, ถวัลย์ เนียมทรัพย์ และจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, แปล) (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์คิมทอง.
- เวเวก, อลิซาเบธ. (2560). *The Enneagram of death ประสบการณ์ล้ำค่า เพื่อก้าวผ่านการพรากจากของคนใกล้ตัว* (ร. จันเสน, แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์คิมทอง.
- สนธิ สัตโยภาส. (2561). การใช้ทฤษฎีศาสตร์แห่งนวัตกรรมการศึกษาเพื่อปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน: กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(2), 113-129.

- สมาคมพลักษณ์ไทย. (2556, 9 ตุลาคม). *ความเป็นผู้นำของคน 9 ลักษณะ*. เข้าถึงได้จาก http://enneagramthailand.org/บทความ-showdetail-22655-45544-ความเป็นผู้นำของคน_9_ลักษณะ.html
- สันติกโรภิกขุ. (2545). *นพลักษณ์: คู่มือสังเกตตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ลีตมณี เจริญบุตร, สิริกานต์ จุฑะบาล, อาทิตยา หมดหาลี และจอมขวัญ สุทธินนท์. (2561). การวิเคราะห์การสร้างตัวละครตัวเอกที่มีพฤติกรรมแบบชายรักชายในภาพยนตร์เรื่อง *Moonlight*. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 1(1), 55-68.
- สุภัก วังศ์ดี. (2559). *การพัฒนาแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อประเมินศักยภาพความเป็นผู้นำโดยใช้แนวคิดนพลักษณ์*. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564). 15 คำ เดือน 11 (Mekhong Full Moon Party). เข้าถึงได้จาก <https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/998>
- อภิษฎา รัตมี. (2560, 15 สิงหาคม). *นพลักษณ์ (Enneagram)*. เข้าถึงได้จาก <http://person.ddc.moph.go.th/hrd/images/DATA/3.enneagram.pdf>
- เอ ทิม. (2562). 5 หนังสือเป็นดั่งมาสเตอร์ของมาสเตอร์หนังฟิล์ม ‘จิระ มะลิกุล.’ เข้าถึงได้จาก <https://adaymagazine.com/jira-maligool-5-recommended-movies>
- Lapid-Bogda, G. (2007). *What type of leader are you?: Using the Enneagram system to identify and grow your leadership strengths and achieve maximum success*. New York: McGraw-Hill.
- Palmer, H. (2005). *Enneagram*. CO: Sounds True.
- Webb, K. A. (2012). *Principles of the enneagram* (3rd ed.). n.p.